

SAĞ KANAT YETKECİLİĞİ: KAVRAMSALLAŞTIRMA, ÖLÇÜM VE TÜRKİYE'DEKİ BULGULARA DAİR SİSTEMATİK BİR DERLEME

RIGHT-WING AUTHORITARIANISM: CONCEPTUALIZATION, MEASUREMENT AND A SYSTEMATIC REVIEW OF FINDINGS IN TURKEY

Meltem DÜZGÜN

Doktora Öğrencisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü, meltem.duzgun@metu.edu.tr

Banu CİNGÖZ-ULU

Dr. Öğr. Üyesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü, cingoz@metu.edu.tr

Gülden SAYILAN

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, gsayilan@ybu.edu.tr

Makale Bilgisi

Türü: Araştırma makalesi
Gönderildiği tarih: 3 Eylül 2021
Kabul edildiği tarih: 18 Aralık 2021
Yayınlanma tarihi: 25 Haziran 2022

Article Info

Type: Research article
Date submitted: 3 September 2021
Date accepted: 18 December 2021
Date published: 25 June 2022

Anahtar Sözcükler

Sağ Kanat Yetkeçiliği; Yetkeçilik; Yetkeci Kişilik; Türkiye

Keywords

Right-wing Authoritarianism; Authoritarianism; Authoritarian Personality; Turkey

DOI

10.33171/10.33171/dtcfjournal.2022.62.1.2

Öz

Sağ kanat yetkeçiliği (SKY) olgusu sosyal psikoloji alanının ve özellikle de gruplar arası ilişkiler araştırmalarının en ilgi çekici konularından biri olagelmıştır. Dünya'nın çeşitli yerlerinde ve Türkiye'de yapılan araştırmalar sağ kanat yetkeçiliğinin pek çok sosyopolitik tutumla ilişkili bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Bu olgu, genel olarak geleneksellik, otoriteye boyun eğme ve toplumsal otoritenin koyduğu kuralları esneten ya da onlara uymayan kişileri cezalandırma arzusu gibi özellikleriyle tanımlanmaktadır (Altemeyer, 1996, s. 8, 1998, s. 85-86). Bu çalışma sağ kanat yetkeçiliğinin kavramsallaştırılmasına, ölçülmesine ve Türkiye'deki sağ kanat yetkeçiliği ile ilgili araştırmalara ilişkin sistematik bir derleme niteliği taşımaktadır. Sağ kanat yetkeçiliğinin Türkiye'deki ölçümleri, Altemeyer tarafından 1996 yılında geliştirilmiş ölçeğin farklı adaptasyonlarına dayanmaktadır. Ancak gerek sağ kanat yetkeçiliğinin kavramsallaştırılmasına yönelik, gerekse kullanılan ölçeklere dair dünyadaki süregelen tartışmalarla beraber Türkiye'deki ölçümlerde karşılaşılan sorunlar nedeniyle ölçeğe dair soru işaretleri bulunmaktadır. Dünyadaki tartışmalar, SKY'nin kavramsallaştırılmasına, Altemeyer'in SKY ölçeğinin alt boyutlarıyla beraber tutarlılığına, farklı ölçeklerle tutarlılığına ve kültürel geçerliliğine yapılan eleştirilerden oluşmaktadır. Ek olarak, Türkiye'de kullanılan ölçeklerde tutarlılıkla ilgili problemlerin bulunmasının yanı sıra, SKY ölçeğinin Altemeyer'in belirttiğinin aksine tekli faktör yapısına sahip olmamasının sorun yarattığı düşünülmektedir. Ayrıca, görece uzun olan bu ölçek için daha iyi hazırlanmış bir kısa formun gerekli olduğu sonuçlarına varılabilir. Tüm bunlardan yola çıkılarak, mevcut problemlerin giderilmesi ve de Türkiye'deki SKY alanyazınının daha sağlam temellere oturabilmesi için önemli görülen önerilerde bulunulmuştur.

Abstract

Right-wing authoritarianism (RWA) is one of the most interesting topics in social psychology, especially in intergroup relations research. Studies conducted in various regions of the world and Turkey reveal that RWA is associated with various sociopolitical attitudes. This phenomenon is generally defined by traditionalism, submission to authority, and the desire to punish those who bend the rules set by social authority or do not comply (Altemeyer, 1996, p. 8, 1998, p. 85-86). This study presents a systematic review related to the conceptualization and measurement of RWA as well as the studies related to RWA in Turkey. Measurements of RWA in Turkey are based on different adaptations of the scale developed by Altemeyer in 1996. However, in addition to debates on the conceptualization of RWA and the scales used, there are question marks about the scale due to the measurement problems encountered in Turkey. The debates in the world consist of criticism related to the conceptualization of RWA, the consistency of Altemeyer's RWA scale with its sub-dimensions and with different scales, and its cultural validity. There are problems with consistency in the scales used in Turkey, and the RWA scale does not have a single factor structure, contrary to what Altemeyer suggested. In addition, it can be concluded that a better prepared short form is required for this relatively long scale. Based on all these, some critical suggestions have been made to eliminate the existing problems and put the RWA literature in Turkey on a more solid foundation.

Giriş

GENEL BAKIŞ

Gerek sosyal psikoloji alanyazını incelediğimizde, gerekse dünyada ve ülkemizdeki sosyopolitik gündeme göz atıldığında öne çıkan olgulardan biri ayrımcılıktır. II Dünya Savaşı sonrasında sosyal psikoloji disiplininin A.B.D.'de filizlenmesi ardındaki temel nedenlerden biri bu yaşananları sistemli bir biçimde incelemek ve mümkünse bir daha tekrarlanmasını engellemek istenmesi olsa da, gruplar arası ayrımcılığın hala hem son derece yaygın olduğunu, hem de azalmaya dair hiçbir emare göstermediğini gözlemlemekteyiz. Konuya dair alanyazın incelendiğinde, farklı türdeki pek çok ayrımcılık ve önyargı ile bağlantılı olarak incelenen temel olgulardan birinin sağ kanat yetkeçiliği olduğu görülebilir (Altemeyer, 1998, s. 55). Bu olgu, genel olarak geleneksellik, otoriteye boyun eğme ve kanunlara uymayan, suç işleyen kişileri cezalandırma arzusu gibi özelliklerle tanımlanmaktadır (Halkjelsvik ve Rise, 2014, s. 27). Türkiye'de sağ kanat yetkeçiliğinin bireysel düzeyde ölçümleri, her ne kadar Altemeyer (1996, s. 12) tarafından geliştirilmiş ölçeğin farklı uyarlamalarına dayansa da, aslında bu ölçek temellerini Berkeley Araştırma Grubu'nun yetkeci kişilik araştırmalarına dayanan F Ölçeğinden almıştır (Adorno, Frenkel-Brunswik, Levinson ve Sanford, 1950, ss. 224-279).

Yetkeci kişiliğe dair araştırmaların ilk temellerinin Nazi Almanyasında bir psikolog ve aynı zamanda bir Nazi olan E.R. Jaensch'in 1938 yılında yayınlanan *Der Gegentypus* kitabına dayandığı ifade edilmiştir (Brown, 2004, s. 39). II. Dünya Savaşı sırasında Nazi liderlerinin milyonlarca kişinin ölümüne sebep olan soykırımı yapmasının ve bunu yaparken halkın desteğini alabilmesinin altında yatanın ne olduğu pek çok disiplinin merak ettiği ve çözmeye çalıştığı bir sorunsal olmuştur. Bu durum, psikanalist Erich Fromm'a göre (akt. Altemeyer, 1998, s. 47) iki taraflı sadist-mazoşist kişiliğe sahip olmanın, bireyleri baskın-boyun eğici yetkeçilik birleşimine yönlendirmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu düşünceden yola çıkan Adorno ve arkadaşları (1950, ss. 224-225), etnik merkezci, yetkeci veya faşist öncülü olarak sınıflandırdıkları davranışları kullanarak bir ölçek oluşturmuşlardır. Araştırmacılar oluşturdukları bu ölçek yardımıyla belirtilen özelliklerde düşük ve yüksek puanlar alan insanları belirlemeyi, yetkeci kişilik özelliklerine sahip kişilerin profilini çizmeyi ve buna bağlı olarak da bu kişilerin sahip olabilecekleri sosyopolitik tutumları öngörmeyi hedeflemişlerdir (Martin, 2001, s. 2). 1950 yılında ise antisemitizm çalışmalarına dayanarak faşizm ölçeğini geliştirmişler ve Yetkeci Kişilik kitabını yayınlamışlardır (Adorno vd., 1950, s. 224).

Adorno ve arkadaşlarının kavramsallaştırmasında yetkecilik bir sendrom, yani bir hastalık olarak görülmektedir (Ayrıntılı bilgi için Adorno vd., 1950; Çağlar Akoğlu, 2014, s. 21; Erkurt, 2015, ss. 31-33; Sönmez, 2014, ss. 16-18). Adorno ve arkadaşları yetkeci kişilik ölçeğini oluştururken iki yönlü bir kavramsallaştırma yapmış, bir yandan siyasi, ekonomik ve dini çerçevedeki düşünce, davranış ve değerler olarak ele alınan ideolojiyi; diğer taraftan da Freudyen gelenek içinde, nitelik, yoğunluk ve amaç çerçevesinde değişen, bazen uyumlu olan bazen çelişen ihtiyaçları düzenleyen kişilik yapısını ele almış; dolayısıyla ideoloji ve kişiliği birleştirmeye çalışmışlardır (Adorno vd., s. 6). Öte yandan, Adorno ve arkadaşları (1950, ss. 224) tarafından geliştirilmiş olan faşizm ölçeği bireylerin kişiliklerindeki örtük yetkecilik ve antidemokratik eğilimler ile faşist propagandayı açık bir şekilde ifade ettiğinden şüphe edilen kişilik eğilimlerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda Brown'a göre (2004, s. 43-44) ölçek klinik bir anlayış kazanma amacına da hizmet etmektedir. Faşizm ölçeği, gelenekçilik, yetkeci boyun eğicilik, yetkeci saldırganlık, duygusal kapalılık, batıl inanç ve kalıp yargı, güç ve sertlik, yıkıcılık ve şüphencilik, yansıtmacılık, cinselliğe karşı abartılmış endişeler olmak üzere 9 alt boyuttan oluşmakta ve her alt boyut kişilerin antidemokratik ve faşist olma eğilimlerini, bir başka deyişle "faşizm hastalığının semptomlarını" ölçmektedir (Adorno vd., s. 228).

Adorno ve arkadaşlarının faşizm ölçeği gerek psikoloji alanında gerekse de genel olarak sosyal bilimlerin içerisinde çok fazla tartışmaya yol açmış ve pek çok eleştiriye maruz kalmıştır. Hatta Brown (2004, s. 54) kendi eleştirisinde, sosyal psikolojinin en çok eleştirilen çalışmasının bu olabileceğini ifade eder. Bu eleştirileri, ölçeğin topluma genellenebilirliği, deneyci yanlılığı, orta seviyede yetkeci kişilerin göz ardı edilmesi ve ölçeğin psikometrik özellikleri alt başlıkları altında toplanabilir (Brown, 2004, ss. 54-62; Martin, 2001, s. 3). Bunun yanı sıra, ters yönlü maddelerin bulunmaması sebebiyle sürekli aynı yönde puanlamaya eğilimine sebep olabilecek şekilde düzenlenen soruların (Altemeyer 1981, s. 117), katılımcılarda gerçek düşünceleri yerine sosyal açıdan uygun görülebilecek yanıtlar vermeye itebileceği konusunda da eleştiriler mevcuttur (Aho, 2020, s. 332; Brown, 2004, s. 55). Ayrıca, ölçeğin isminin faşizm ölçeği olması ve yetkeciliği ölçtüğü iddia edilmesine rağmen sağ eğilimli yetkeciliğe değinirken, sol eğilimli yetkeciliği ölçmemesi de eleştiri konusu olmuştur (Rokeach, 1956, s. 2).

Bu eleştiriler daha iyi özelliklere sahip bir ölçek ihtiyacını ortaya koymuş ve Altemeyer bu amaçla Sağ Kanat Yetkeciliği (SKY) ölçeğini geliştirmiştir (Altemeyer, 1981, ss. 147-155). Bu ölçek orijinal faşizm ölçeği gibi 9 boyuttan değil, birbiriyle bağlantılı 3 tutumsal kümeyi içeren tek bir boyuttan oluşmaktadır (Altemeyer, 1996, s. 45; Manganelli Rattazzi, Bobbio ve Canova, 2007, s. 1224). SKY'yi bir kişilik özelliği olarak ele alan Altemeyer, kişileri de SKY ölçeğinde aldıkları puanlar doğrultusunda yüksek ve düşük tipler olarak değerlendirmiştir (Martin, 2001, s. 13). Genel olarak, Altemeyer'in geliştirdiği SKY ölçeği, faşizm ölçeğine göre daha dengeli görünmekte ve çok daha iyi psikometrik özellikler göstermektedir. Fakat yine de bu durum SKY ölçeği ve kavramı hakkındaki soru işaretlerini ortadan kaldıramamıştır.

Altemeyer'in SKY ölçeği yaygın olarak kullanılmasına (Zakrisson, 2005, s. 864) ve Adorno ve arkadaşlarının 1950 yılında geliştirdiği faşizm ölçeğine daha iyi bir alternatif olarak sunulmasına rağmen, bu ölçek ve Sağ Kanat Yetkeciliği kavramı bazı sorunlar nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır. Sağ kanat yetkeciliğine dayalı eleştiriler kavramsallaştırma ve ölçüme yönelik problemler olarak iki ana başlık altında karşımıza çıkmaktadır.

SAĞ KANAT YETKECİLİĞİNİN KAVRAMSALLAŞTIRILMASI

Sağ kanat yetkeciliğine yönelik en önemli eleştirilerden biri, bunun bir kişilik mi yoksa sosyopolitik bir bakış açısı mı olduğuna dair kavramsallaştırmanın net olmayışdır. Altemeyer (1998, s. 48) ve aynı zamanda geleneksel bakış açısı SKY'yi bir *kişilik özelliği* olarak görmektedir ve ölçeğin de bu kişilik özelliğini ölçtüğü iddia edilmektedir. Diğer taraftan, alanyazında SKY ölçeğinin bir kişilik veya davranış özelliğini ölçmekten çok, *sosyal tutumu* ölçtüğünü belirten ve buna bağlı olarak da onu ideolojik tutum boyutu olarak kavramsallaştıran görüşler bulunmaktadır (Asbrock, Sibley ve Duckitt, 2010, s. 337; Duckitt, 2001, s. 43; Duckitt, Bizumic, Krauss ve Heled, 2010, s. 690; Duckitt ve Sibley, 2007, s. 115).

Altemeyer (1996, s. 8), SKY'yi, bazı kişilerin otoriteye boyun eğmek ve başkalarına saldırmak için diğerlerinden belirgin bir şekilde daha az durumsal baskıya ihtiyaç duymasına neden olan bir kişilik özelliği olarak tanımlar. Bu kişilik özelliği, hiyerarşik sosyal yapılar ile sosyal eşitsizlikleri kabul ve hatta tercih etmeye yönelik genel bir eğilim (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994, s.742) olarak kavramsallaştırılan sosyal baskınlık yönelimi (SBY) ile birlikte, genel olarak önyargıyı açıklayabilen iki özellikten biri olarak ele alınmaktadır. Ek olarak, her iki kişilik özelliği de bireylerin politik tercihleriyle sadece orta seviyede ilişkiye sahiptir

(Altemeyer, 1998, s. 60, 2007, s. 197). Altemeyer (1996, s. 45), bu kişilik özelliğinin edinilme sürecinin sosyal öğrenme kuramı ile açıklanabileceğini belirtmiştir. Ona göre SKY, erken yaştaki itaat, gelenekçilik ve saldırganlık eğiliminin, özellikle ergenlik dönemi boyunca edinilen bireysel deneyimlerin şekil değiştirmesiyle gelişmektedir. SKY, yetkecilikle ilgili alanyazına özellikle kavramsal açıdan getirdiği sadeleşme ve ölçümdeki netleşme ile büyük bir katkı yapmıştır. Hatta deyim yerinde ise, bu konuyu sosyal psikoloji yazınında yeniden var etmiştir. Altemeyer bu kavramı Kanadalı öğrenci ve yetişkin grupları üzerinde yürüttüğü çalışmalarla geliştirmiştir. Altemeyer'in (1996, s. 22-23) araştırmalarında SKY puanları yüksek kişiler, hükümetin gücü kötüye kullanılmasını desteklemiş, SKY puanları düşük olanlara göre suçlu gördükleri ve şiddeti hak ettiğine inandıkları kişilerin cezalandırılmasından daha fazla haz duymuş ve tatmin olmuşlardır. Bu kişiler aynı zamanda kavim merkezilik, eşcinsellik karşıtlığı, kürtaj karşıtlığı ve geleneksel cinsiyet rollerini benimseme gibi eğilimlere de sahiptirler. Altemeyer'a (1996, s. 45) göre bütün bunlar, SKY'nin farklı sosyal tutum ve davranışları sadece kuramsal olarak değil, görgül olarak da güçlü bir şekilde açıklamaya yardımcı olan bir kişilik özelliği olduğunun göstergesidir. Çok sayıda ülkede çeşitli gruplar ile gerçekleştirilen çalışmaların bulguları da SKY'nin yetkecilik kavramıyla ilişkili çıkması beklenen ve gruplar arası önyargıdan politik ideolojilere kadar uzanan geniş bir yelpazedeki pek çok sosyopolitik tutumu tutarlı ve güçlü bir şekilde yordadığını göstermektedir (Duckitt vd, 2010, s. 686; Sibley ve Duckitt, 2008, s. 249). Buna bağlı olarak da, alanyazında yaygın olarak kullanılan SKY'nin toplum, topluluk ve grup düzeyindeki davranışları açıklamak için önemli bir etmen olduğu ve Altemeyer'in ölçeğinin bu kavramı ölçmek için seçilmesinin uygun olduğu görüşü hâkim olmuştur (Duckitt vd, 2010, s. 686).

Diğer taraftan, SKY'yi genel olarak önyargıya sebep olan bir kişilik özelliği olarak görmek yerine, onu ideolojik bir tutum olarak kavramsallaştıran görüşler de bulunmaktadır (Duckitt, 2001, s. 43). Bu kavramsallaştırmanın temelinde ise SKY'nin sosyal baskınlık kuramı (Pratto vd, 1994, s. 741; Sidanius ve Pratto, 1999, ss. 3-57) çerçevesinde bir bireysel farklılık değişkeni olarak kavramsallaştırılan SBY ile ilişkisi yer almaktadır. SBY, Sosyal Baskınlık Kuramı çerçevesinde bir tutum örüntüsü olarak tanımlanıyor olsa da, Altemeyer (1998, s. 55) SBY'yi SKY gibi bir kişilik özelliği olarak ele almış ve SBY ile SKY'nin ayrımcılık, sosyopolitik tutumlar ve gruplararası ilişkiler bağlamında birbirini tamamlayan bir ilişki içinde olduğunu öne sürmüştür. Ancak, bu iki değişkenin sosyopolitik tutumlar ve kişilik özellikleriyle farklı biçimlerde ilişkilendirildiğini iddia eden araştırmacılar da

mevcuttur. Bu araştırmacılarından biri olan Duckitt (2001, s. 45) öncelikli olarak, Altemeyer'in (1998, s. 55) aksine SKY ve SBY'nin yetkeci kişiliğın iki farklı yönü olmadığını ve bunların genel önyargı ve etnik merkeziliği birbirinden bağımsız, ilişkili bir biçimde yordayan *sosyal davranış boyutları* olduğunu öne sürmüştür. Bunun yanı sıra, Duckitt (2001, s. 44) Kanada ve A.B.D örneklemelerindeki öğrencilerle ve aileleriyle yapılan çalışmalarda (Altemeyer, 1998, s. 89-102; McFarland, 1998, akt. Duckitt, 2001, s. 44; Pratto vd., 1994, s. 745) öğrenciler ve ailelerinin SKY ve SBY korelasyonları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu gözlemlemiştir. Bu bulgudan hareketle de gençlerin geç ergenlik döneminde siyasete dâhil olmaları ile başlayan siyasi sosyalleşme sürecinde edindikleri sosyal baskınlık veya yetkecilik inanışlarının, artan bir şekilde psikolojik tutarlılık baskısı yarattığı ve bu sayede SKY ve SBY'nin bir diğeri benimsenmesine yol açtığı görüşünü savunmuştur. Buna bağılı olarak, gruplar arası kutuplaşmanın daha yoğun olduğu veya siyasi sistemlerin ideolojik yönünün ağır bastığı sosyopolitik ortamlarda tutarlılık baskısı fazla olacağından, SKY-SBY ilişkisinin güçlenmesi beklenecektir (Duckitt, 2001, s. 45).

Duckitt ve arkadaşları bu temelde geliştirdikleri “Önyargı ve İdeolojinin İkili İşleme Modeli” çerçevesinde (İng. “*Dual Process Model of Ideology and Prejudice*”), SKY'nin bir kişilik özelliğinin tek boyutlu bir yansıması olduğu görüşüne karşı çıkmış ve SKY'yi kişinin içine doğduğu ve sosyalleştiği bağlamın, kişilik özelliklerinin ve bunların etkisiyle ortaya çıkan dünya görüşlerinin bir çıktısı olarak adlandırmışlardır (Duckitt, 2001, s. 45; Duckitt vd., 2010, s. 687). Diğeri bir anlamıyla SKY, Altemeyer'in (1998, s. 60) iddia ettiği gibi genel önyargıya sebep olan bir kişilik özelliği değil, iç gruba ya da toplumsal güvenliği, düzeni, bağılılığı ve istikrarı tehdit ettiği düşünülen gruplara karşı önyargı geliştirmeye temel sağlayan ideolojik bir tutumdur (Duckitt ve Sibley, 2007, s. 115). Bu görüşe göre, SKY kişilerin toplumsal gruplara yönelik önyargısını belirlemez, aksine kişilikle önyargı arasındaki ilişkiye aracılık eder (Sibley ve Duckitt, 2008, s. 250). Bu görüş bağlamında, SKY'nin beş büyük kişilik özelliği ile bağlantısı incelenmiştir (Akrami ve Ekehammar, 2006, s. 8). Ancak kişilik özelliklerinin SKY'yi öngörmek için tek başına yeterli olmadığını ve kişilik-önyargı ilişkisinde farklı sosyal psikolojik etmenlerin rol oynayabileceğini ileri sürmüşlerdir (Akrami ve Ekehammar, 2006, s. 8; Sibley ve Duckitt, 2010, s. 250). Örneğın, kültürel anlamda muhafazakârlık, siyasi tutumlar ve toplumsal güvene karşı tehditlere yönelik motivasyonlar gibi değişkenlerden bahseden bu araştırmacılar, kişilik ve önyargı arasındaki ilişkinin beklenenden daha karmaşık olduğunu ortaya koymaktadır.

SKY'nin kişilik özelliği olarak adlandırılmasına yönelik bir diğer eleştiri ise, hem SKY ölçeği hem de onun etkilendiği faşizm ölçeğinin kişilik özellikleri ve davranışları yerine, sosyal tutum ve geniş çapta ideolojik doğaya sahip inançları yansıtan ölçek maddelerine sahip olmasına ilişkindir (Duckitt, 2001, s. 43). Buna göre, ne SKY ne de onun temellendiği faşizm ölçeği, kişilik ölçekleri maddelerinin sahip olduğu (ya da olması beklenen) genelleştirilmiş davranışsal eğilimlere atfedilebilecek ya da özellikle kişinin bireysel psikolojisine yönelik maddelere sahiptir. Bunun yerine, “tutarlı bilişsel örüntüler” olarak adlandırılan sosyal tutum ve davranışlara yönelik maddelerden oluşması, SKY'yi kişilik özelliği olarak adlandıran görüşe karşı bir eleştiri konusu olmuştur (Reynolds, Turner, Haslam ve Ryan, 2001, s. 430; Saucier, 2000, s. 367; Sibley ve Duckitt, 2008, s. 250). Bu doğrultuda orijinal SKY ölçeği yönergelerinin “Lütfen çeşitli sosyal konularla ilgili genel kamuoyu araştırmasının bir parçası olan bu anketi doldurun.” (Altemeyer, 1998, s. 49) talimatını içermesi de, SKY ve önyargı arasındaki ilişkinin çeşitli normlar, değerler ve toplumdaki farklı grupların ideolojilerinden etkilenebileceğine dair bir görüşün ortaya atılmasına sebep olmuştur (Reynolds vd, 2001, s. 430). Bu görüşleri destekleyecek şekilde, araştırmalar SKY'nin davranışlar yerine din, gelenek ve göreneklerle ve ayrıca sosyopolitik sosyal tutum ve değerlerle daha güçlü bir korelasyona sahip olduğunu göstermiştir (Duriez ve van Hiel, 2002, s. 1209; Saucier, 2000, s. 367). Ayrıca, yetkecilik ve önyargı arasındaki ilişkinin, kişinin benlik sınıflandırmasına (*İng. Self-categorization*) göre değiştiği gösterilmiştir (Reynolds vd, s. 431). Bir başka deyişle, bireylerin sosyal kimliklerini ön plana çıkaran bağlamlarda, örneğin bireylerin kendilerini ulusal, toplumsal cinsiyet veya yaş grubu (nesil) gibi farklı sınıflandırmalar ile tanımlamaları sağlandığında, SKY ile önyargı arasındaki ilişkinin düzeyi ve istatistiksel olarak anlamlılığı değişmektedir. Buna göre, yetkeciliği bireye ait bir kişilik özelliği olarak ele almak yerine, toplumsal ve yapısal etkenlerin, tutum ve eylemler ile etkileşimi üzerinden ele almanın daha doğru olduğu ifade edilmiştir (Reynolds vd, 2001, s. 433).

Yukarıda bahsedilenlere ek olarak, SKY puanlarının toplumsal tehdite göre durumsal olarak değişebilmesi de (Feldman ve Stenner, 1997, s. 762; Hetherington ve Suhay, 2011, s. 556; Lavine, Lodge ve Freitas, 2005, s. 238), ölçeğin daha sabit olması beklenen kişilik özelliklerinden çok *sosyal tutumları* ölçtüğünü göstermektedir (Duckitt vd, 2010, s. 688). Benzer şekilde, SKY ölçeğinin bağımsız olarak geliştirilmiş ve geçerliliği olan hiçbir kişilik ölçeği ile tatmin edici düzeyde bir ilişki göstermemesi, SKY'nin bir kişilik özelliği olarak adlandırılmasını zorlaştırmıştır (Sibley ve Duckitt, 2008, s. 250). Çalışmalar, SKY'nin ana kişilik

özellikleri olarak adlandırılan Büyük Beşli Kişilik Modeli boyutlarıyla bile düşük ya da orta derecede bağlantılı olduğunu göstermiştir (Ekehammar, Akrami, Gylje ve Zakrisson, 2004, s. 473; Sibley ve Duckitt, 2008, s. 271). Ek olarak, çalışmalar Büyük Beşli Kişilik Özellikleri, SKY ve önyargı arasındaki ilişkiyi aracılı bir istatistiksel model ile ortaya koymuşlardır (Ekehammar vd, 2004, s. 477). Bu nedensel modellerde, SKY ve SBY kişilik özellikleri ve önyargı arasında orta seviyede bir aracılık ilişkisi ile yerleştirildiğinde, McCrae ve Costa'nın (1999, s. 142) Büyük Beşli Kişilik Modelini desteklemiştir (Akrami ve Ekehammar, 2006, s. 2). Ancak, yine de evrensel olduğu iddia edilen ve günümüzün psikoloji alanyazınında kişilik özellikleri açısından en çok çalışılan kuram olan Büyük Beşli kişilik özelliklerinin SKY'yi kuvvetli bir şekilde ön görememesi nedeniyle, önyargı ve SKY arasındaki ilişkide sosyal psikolojik etmenlerin de etkili olduğu görüşüne varmışlardır (Akrami ve Ekehammar, 2006, s. 8).

Bunlarla bağlantılı olarak, Büyük Beşli Kişilik Modelinin çok geniş bir alandaki kişilik özelliklerini kapsadığı düşünüldüğünde, SKY'nin bu özelliklerle düşük ya da orta seviyede bağlantılı olması düşündürücüdür. Benzer şekilde, geçerliliği olan bir başka kişilik envanteriyle ilişkisini gösteren hiçbir çalışma olmaması, SKY'nin bir kişilik özelliği olarak adlandırılmaması gerektiği görüşünü ortaya çıkarmıştır (Sibley ve Duckitt, 2008, s. 271). Dolayısıyla da araştırmacılar tarafından SKY'nin kişilik yerine Önyargı ve İdeolojinin İkili İşleme Modeli ile tutarlı olacak şekilde *ideolojik sosyal tutumlar* olduğu sonucuna varılmıştır (Sibley ve Duckitt, 2008, s. 271). Bu alternatif görüşe göre, SKY Ölçeği bir kişilik özelliği yerine, tehdide yönelik güdülenen ve toplumsal düzeni, bağlılığı ve güvenliği sağlamayı hedefleyen *ideolojik tutumları* ölçmektedir (Duckitt ve Sibley, 2007, s. 115).

Özetle, SKY'nin kişilik özelliği mi, yoksa daha çok sosyal tutum olarak mı nitelendirilmesinin doğru olduğu konusundaki tartışmalar halen devam etmekte ve taraflar argümanlarını çeşitli gerekçelere dayandırmaktadır. Bu konuda ortak bir yargıya varılamaması sebebiyle SKY'nin kavramsallaştırma sorunu hâlihazırda devam etmektedir.

SAĞ KANAT YETKECİLİĞİNİN ÖLÇÜMÜ

Dünyadaki Ölçümler ve Soru İşaretleri

Altemeyer'ın SKY ölçeği SKY'yi ölçmek için dünya çapında yaygın olarak kullanılmaktadır (Zakrisson, 2005, s. 864). Fakat bu ölçek, Faşizm Ölçeğinden çok daha iyi hazırlanmış bir ölçek olmasına rağmen (Martin, 2001, s. 13), SKY tıpkı kavramsallaştırmada olduğu gibi ölçümde de eleştirilerden muaf değildir. Öncelikle kavramsallaştırma problemiyle paralel olarak, SKY kişiliği ölçen bir ölçek olarak hazırlanmasına rağmen, ölçek maddelerinin hiçbirinin bireyin psikolojisi ya da kişilik özelliği çerçevesinde oluşturulmamış olması dikkat çeken bir sorundur (Reynolds ve arkadaşları, 2001, s. 430). Bunun yanında, içerikten kaynaklanan bir diğer problem ise, SKY ölçeğinden yüksek puan almanın, tam olarak neyi ifade ettiğine dair birçok soru işareti bulunmasıdır. Bu duruma yönelik sorular ve kuramsal varsayımlara dayalı çoğu iddia, Altemeyer tarafından yanıtlanmamıştır (Martin, 2001, s. 13). Benzer şekilde, ölçekten yüksek puan almak ile Faşizm arasında bağlantı kurulmasına rağmen, ölçeğin maddelerinin çok azı faşizmle gerçekten bağlantılıdır. Dolayısıyla, yüksek puanlara sahip kişilerin faşist olduğuna dair varsayımlar aslında temelsiz kalmaktadır (Martin, 2001, s. 14). Diğer taraftan, kadınlar ve eşcinseller gibi gruplar ile din, cinsel davranış gibi hassas konulara yönelik tutumların SKY'nin bir parçası olması yerine onun tarafından öngörülmesi beklenirken, SKY maddelerinde bu gruplara ve konulara yönelik açıktan atıflar bulunmaktadır (Örneğin, "Eşcinseller ve lezbiyenler, herhangi biri kadar sağlıklı ve ahlaklıdır") (Feldman, 2003, s. 45; Zakrisson, 2005, s. 865). Bu durumun, aslında farklı şekillerde tanımlanması ve ölçülmesi gereken yetkecilik ve önyargı kavramlarını birbirine karıştırması eleştirilmiştir (Zakrisson, 2005, s. 865). Başka bir deyişle, ölçeğin aslında farklı gruplara önyargı ve hoşgörüsüzlüğü ölçtüğü, ve bu haliyle aslında önyargı veya etnosentrizm gibi değişkenleri yordamak için kullanılmasının suni olarak abartılmış korelasyonlara sebep olduğu belirtilmiştir (Feldman, 2003, s. 45). Bu nedenle Zakrisson (2005) ölçeğin 15 maddelik kısa formunu geliştirerek, kadınlar, eşcinseller gibi belirli gruplara yapılan atıfları mümkün olduğunca çıkararak, muhtemelen daha dar bir yetkecilik tanımı ile ancak kuramsal temele uygun olarak önyargının kendisi yerine öncülü sayılan yetkeciliği ölçmeye yaklaşmıştır.

Bunlara ek olarak, bir diğer eleştiri ise SKY'nin sadece sağ görüşü içermesi ve bunun da muhafazakârlıkla karıştırılmasına sebep olmasıdır (Stellmacher ve Petzel, 2005, s. 246). Bu eleştirilere yönelik olarak Altemeyer (1996, s. 9) "sağ kanat" ile

aslında politik ya da ekonomik olarak sağ görüşü değil, kişinin hayatında algıladığı otoritelere karşı boyun eğişini belirten psikolojik bir algıyı ifade ettiğini savunmuştur. Ancak yine de, *sol kanat yetkecilik* kavramı uzun zamandır araştırmacıları cezbetmeye devam eden ve geliştirilen farklı ölçekleri ile sol görüşe yakın dogmatizm ile ilişkili yetkeci politikaları yordayan ilgili bir çalışma konusudur (Costello vd, 2021, s. 3; Manson, 2020, s. 2; Stone, 1980, s. 12). Bu anlamda SKY'nin siyasi anlamda sağ görüşe dair muhafazakârlığı içerdiği eleştirisi doğru görünmektedir.

Ölçeğe yönelik başka bir problem ise, asıl verinin süreklilik içeren bir formda ölçüldüğünü belirtmesine rağmen, Altemeyer'in da tıpkı Adorno ve arkadaşları gibi bazı kişileri diğerlerine göre alt, orta ve yüksek puanlı kişiler olarak sınıflandırmasıdır. Bu ifadeler ölçeğin kategorik bir ölçüm mü yaptığını, yoksa süreklilik içeren bir puan hesabı şeklinde mi işlediğine dair karışıklık yaratmaktadır (Martin, 2001, s. 13). Bununla birlikte, özellikle psikoloji araştırmalarındaki artan istatistiksel yetkinliğin de etkisiyle, SKY artık katılımcıları puanlarına göre sınıflandırarak “yüksek” ve “düşük” yetkeçiler olarak adlandırmak yerine, ölçüm puanlarını süreklilik içerecek şekilde kullanılmaktadır (Düzgün, 2019; Güldü, 2011; Hasta ve Dönmez, 2009; Hasta ve Karaçanta, 2017; Sayılan, Türkoğlu ve Cingöz-Ulu, 2020).

Altemeyer'in ölçeği oluştururken çoğunlukla kuramsal yapı yerine istatistiksel ilkeleri dayanak alması ölçeğe yönelik ayrı bir eleştiri konusu olmuştur (Duckitt ve Fisher, 2003, s. 207; Feldman, 2003, s. 62). Feldman'a göre (2003, s. 45), Altemeyer'in madde oluştururken ve seçerken ölçeğinin güvenilirliğini ve tek boyutluluğunu ön planda tutması, ölçek oluştururken istenilen bir amaç olsa da sorun teşkil etmektedir. Çünkü bu tarz işlemler, öngörülmek istenen değişkenlere çok yakın olan maddelerin rahatsız edici seviyede sıklıkla seçilmesine sebep olmaktadır (Feldman, 2003, s. 45). Diğer taraftan, maddelerin görece uzun olması ve genelde en az iki ifade içermesi içeriği belirsiz hale getirmekte (örneğin, “Mevcut otorite, genel olarak pek çok şeyde haklı çıkarken, radikaller ve her şeye karşı çıkanlar cehaletlerini sergileyen boşboğazlardır.”), ölçekte kullanılan bazı kelimelerin farklı kültürlerde farklı anlamlara gelebilecek olması ise ölçeğin farklı kültürlerde kullanımında geçerlik sorunları oluşturmaktadır (Zakrisson, 2005, s. 864). Bu açıdan aslında ölçeğin sadeleştirilmesi ve netleştirilmesi konusunda ilerleme kaydedilmiş olsa da (örneğin Zakrisson'un (2005) kısa SKY ölçeği ve Toy

Kaplan'ın (2021, s. 42) Türkçe uyarlaması), hâlihazırda en yaygın kullanılan Altemeyer versiyonunda bu türden ölçüm sorunları devam etmektedir.

Tüm bunların ışığında, hem ölçek maddelerinin içeriği, maddelerin yazılışı ve kültürlerarası oluşturabileceği farklılıklar sebebiyle, hem de ölçtüğünü söylediği şeyin tam olarak ne olduğu ve bunu nasıl ölçtüğünün belirgin olmaması üzerinden birçok probleme sahip olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Fakat bahsedilen bu problemlerin yanında ölçek başka nedenlerle de eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu eleştiriler genel olarak alt boyutlardaki sıkıntılar ve farklı ölçeklerle SKY arasındaki tutarlılık alt başlıkları altında incelenebilir.

Alt Boyutlar ve Tutarlılık Problemleri

SKY ölçeği sahip olduğu diğer problemlerin yanı sıra alt boyutları nedeniyle de eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu eleştirilerin temelinde, Altemeyer'a (1996, s. 15) göre, SKY ölçeğinin birbiriyle bağlantılı üç tutum ögesine (yetkeci saldırganlık, yetkeci boyun eğicilik, geleneksellik) sahip, tek alt boyutlu bir ölçek olması ve bu tek boyutun üç bileşenin hepsini içerdiğini belirtmesi yatmaktadır. Bu alt boyutlardan yetkeci boyun eğicilik, bireyin yaşadığı toplumda kabul edilmiş ve meşrulaştırılmış yetkelerle yüksek derecede boyun eğmesi olarak adlandırılırken; yetkeci saldırganlık, kabul edilmiş yetkeler tarafından yaptırım uygulanacağı düşünülen kişi ve dış gruplara yönelik genel saldırganlık olarak tanımlanmaktadır. Geleneksellik alt boyutu ise toplum ve kabul edilmiş yetkeler tarafından uygun görülmuş olarak algılanan toplumsal geleneklere yüksek derecede bağlı olma anlamı taşımaktadır (Altemeyer, 1988; akt. Stellmacher ve Petzel, 2005, s. 247).

Altemeyer (1996, s. 15-16), ölçek maddelerinin tek bir alt faktörü içermeyecek kadar karmaşık bir şekilde oluştuğunu, bu karmaşık oluşum içinde de alt faktörlerin tek tek ayrılmadığını ifade etmiştir. Ancak bazı eleştiriler, bu durumun Altemeyer'ın maddeleri yazarken her bir alt boyutun olumlu ve olumsuz özelliklerini gösterecek eşit miktarda madde oluşturmayı, alt boyutları ölçecek olan sistematik içerik geçerliliği yöntemini uygulamamış olması nedeniyle oluştuğuna değinmektedirler (Duckitt ve Fisher, 2003, s. 212). Bunun yanında Funke'ye (2005, s. 198) göre, bu durumda SKY'nin teoride üç alt boyuttan oluşurken, metodolojik olarak tek boyutlu olması tutarsızlığa yol açmaktadır. Duckitt'e (1989, s. 70) göre ise, bu üç alt boyut arasındaki kovaryansın neden kaynaklanmakta olduğuna ve bunların bölünmez ve uyumlu tek bir boyutta toplanabilmesi temellendirilmesine yönelik soru işaretleri bulunmaktadır. Benzer şekilde, birçok araştırmacıya göre bu tek faktörlü yapı bazı problemlere neden olmaktadır. Duckitt ve Bizumic'e (2013, s.

844) göre özellikle muhafazakârlığı ve gelenekselliği ile bilinen Sırbistan gibi ülkelerde yaşayan kişilerin, tek boyutlu SKY ölçeği ile yapılan ölçümlerde tipik olarak yüksek seviyede SKY'ye ve dolayısıyla da yüksek seviyede yetkeci boyun eğiciliğe sahip olduğu bildirilmesine rağmen, 2001 yılında Miloşević rejimini devirmeye varan ayaklanmaları organize etmeleri ve devrim yapabilmeleri bu ölçüm ile çelişkili durmaktadır. Buna bağlı olarak, SKY'nin Yeni Zelanda gibi uzun zamandır ekonomik bolluk ve istikrarlı demokrasiye sahip ülkelerdeki bireylerle, Sırbistan gibi ekonomik problemler ve istikrarlı olmayan politikalara sahip ülkelerdekilerle *farklı nedenlerle* yüksek olacağı, bu nedenle de üç alt boyutlu yapının bu kültürel farklılıkları daha iyi yordayacağı öne sürülmüştür (Duckitt ve Bizumic, 2013, s. 844). Nitekim daha önce ifade edildiği gibi bazı araştırmacılara göre SKY'nin bir kişilik özelliği olarak değil bir sosyal tutum ve değer olarak daha iyi kavramsallaştırılması daha uygundur. Dolayısıyla bu kavramsallaştırma çoklu faktör yapısıyla daha iyi açıklanabilmektedir (Duckitt vd, 2010, s. 687; Vilanova, Milfont, Cantal, Koller ve Costa, 2020, s. 664).

Farklı kültürlerde SKY ve sonuçlarını daha iyi gözlemleyebilmek için SKY'nin çok boyutlu olarak kavramsallaştırılmasının gerekliliğinin yanı sıra, bu çok boyutlu yapının oluşturulabilmesi için iki ya da daha fazla cümle içeren karmaşık yapılu maddelerin sadeleştirilmesi de gerekmektedir (Zakrisson, 2005, s. 864). Çift, hatta üç parçalı anlamlara sahip olan maddeler (Duckitt vd, 2010, s. 688; Duckitt ve Bizumic, 2013, s. 842; Funke, 2005, s. 200) yanıtlayan katılımcılarda kafa karışıklığına yol açmakta, verilen yanıtın hangi kısma verileceğine dair mantıksal yetersizlik ve belirsizlik durumu oluşmaktadır (Duckitt vd, 2010, s. 689; Funke, 2005, s. 200). Örnek olarak “Ülkemizi krizlerden kurtarmak için, geleneksel değerlerimize dönmek, sert liderleri iş başına getirmek ve kötü fikirleri yayanları susturmak gerekmektedir.” maddesinde belirtilen üç farklı fikir verilebilir. Bu durum aynı zamanda açıklayıcı faktör analizlerinde içeriğe yönelik olarak ölçeğin alt boyutlarına ayrılmasına da engel olmakta (Duckitt ve Fisher, 2003, s. 204) ve bunun sonucu olarak yapay bir tek boyutluluk oluşturmaktadır (Duckitt vd, 2010, s. 689).

Duckitt ve arkadaşları (2010, s. 689), SKY ölçeğinin tek boyutlu olduğuna dair bulguların bir faktöre olumlu özellikler yüklerken, öteki faktöre olumsuz özellikler yükleyerek iki faktörlü bir yapı sunan açıklayıcı faktör analizine yöntemsel bir eleştiri yapmışlardır. Araştırmacılar, Altemeyer'in (1996, s. 15) bu faktörleri Likert ölçeklerde sıkça görülen yöntem faktörü olarak değerlendirmesini eleştirmişlerdir.

Buna göre, maddelerin yazılış tarzları (düz ve ters maddeler) madde içerikleri ile etkileşime girmekte ve bunun sonucunda SKY ile örtüşen maddeler yetkeci saldırganlık faktörüne, SKY ile örtüşmeyen maddeler ise öncelikle geleneksellik faktörüne yüklenmektedir (Duckitt ve Fisher, 2003, s. 207, Duckitt vd., 2010, s. 689). Duckitt ve Fisher'a (2003, s. 209) göre, SKY üç boyut üzerinden kavramsallaştırılmasına rağmen, yetkeci boyun eğcilik faktörüne çok az maddenin yüklenmesi ve bu faktörün açımlayıcı faktör analizinde ortaya çıkmaması da ölçeğe ilişkin soru işaretlerini arttırmaktadır.

Ölçeğin puanlamaları ve farklı boyutların net bir şekilde ölçülememesinden kaynaklanan bir diğer sorun ise, orta seviyede SKY puanına sahip olan kişilerin aslında SKY bileşenleri açısından birbirinden çok farklı özellikler gösterebilecek bir grup yerine tek ve nispeten homojen bir grup olarak ele alınmasındaki sıkıntılardır (Funke, 2005, s. 197; Stellmacher ve Petzel, 2005, s. 267). Bu üç alt boyutun birleşik kabul edilmesiyle beraber farklı alt boyutlardan yüksek, diğerlerinden düşük puan alarak orta düzeyde bir puana sahip olan kişilerin ayırt edilebilmesini sağlayacaktır (Stellmacher ve Petzel, 2005, s. 267). Funke'a (2005, s. 200) göre, SKY ölçeğinin üç alt boyuta ayrılması ile özellikle orta düzeydeki SKY puanına sahip kişilerin daha iyi ayırt edilmesi mümkün olacaktır. Ölçeğin üç boyuta ayrılması ile ayrıca alt boyutlara bağlı olan diyalektik dinamiklerin açıklığa kavuşması ve yetkeciliğin birey-içi (intra-individual) tutarlılığının sınanması da mümkün olacaktır (Funke, 2005, s. 200). Öte yandan, ölçeğin çok faktörlü yapıya sahip olması ayrıca ideolojik karmaşıklıkları yeterli şekilde gösterilebilmesi açısından kritik öneme sahiptir (Duckitt ve Bizumic, 2013, s. 844).

Sonuç olarak, tek faktör olarak hazırlanmış olan bu ölçek çeşitli gerekçelerle hem var olduğu öne sürülen üç alt boyuta ayrılmamış olması sebebiyle, hem de bu tek boyutluluğun farklı problemlere yol açmasından dolayı eleştirilmiştir.

Farklı Ölçekler ve SKY'nin Sonuçları

Sağ Kanat Yetkeciliği denildiği zaman alanyazında ilk akla gelen kavramlardan birisi önyargıdır. Nitekim Altemeyer'a (1998, s. 55) göre genel önyargıyı en iyi açıklayan kişilik özelliklerinden birisi SKY'dir. Alanyazın taramalarında da çeşitli dış gruplara karşı önyargı ve SKY arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Duckitt ve Sibley, 2007, s. 125). Bunun yanında SKY ile güçlü bir ilişkiye sahip bir diğer kavram ise muhafazakârlıktır (Wilson ve Sibley, 2013, s. 280). Her ne kadar bu iki kavramla SKY arasında güçlü ilişki olsa da, hem önyargı hem de

muhafazakârlık kavramlarının tanımı ve ölçümü açısından SKY ile örtüşmesi, SKY ölçümünün eleştirilmesine yol açmıştır.

Hem Adorno ve arkadaşları (1950, s. 226) tarafından önerilen ve insanlardaki kişilik, süregelen inanışlar gibi sabit görülebilecek bazı özelliklerin kişilerde genel bir önyargı ya da kavim merkezci yaklaşıma sebep olabileceği düşüncesiyle şekillenen yetkeci kişiliğin, hem de bunun arkasından gelen SKY'nin her türlü önyargıyla ilişkisinin olduğunu söylemek şaşırtıcı olmayacaktır (Duckitt, 2001, s. 45). Alanyazın taramasında bu ilişkiyi destekler nitelikte birçok sonuç görülebilir. SKY ile ırkçılık (Duckitt, 1993, s. 560; Nicol ve Rounding, 2013, s. 296), modern cinsiyetçilik, çelişik duygulu cinsiyetçilik, kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumlar ve feminizm (Duncan, Peterson ve Winter, 1997, s. 46; Hunsberger, Owusu ve Duck, 1999, s. 188; Thomas ve Esses, 2004, s. 94), homofobik önyargılar (Sibley, Robertson ve Wilson, 2006, s. 760; Whitley, 1999, s. 129) ve göçmenlere karşı önyargılar (Hodson ve Costello, 2007, s. 694) arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Genel olarak bakıldığında, yüksek SKY'ye sahip kişilerin iç grup normlarını, sosyal düzeni, istikrarını, geleneksel değerlerini ve grup bağlılığını tehdit ettiğine inandığı dış gruplara karşı önyargıya sahip oldukları söylenebilmektedir (Duckitt, 2006, s. 693). Aynı zamanda Altemeyer (1998, s. 62) SKY ve kavim merkezcilik arasında ilişki olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, SKY ve önyargı ilişkisi bağlamında Türkiye alanyazını incelendiğinde SKY ile Türklerin Kürtlere yönelik önyargısı (Balaban, 2013, s. 55), transfobi (Sayılan vd, 2020, s. 143), ayrımcılığın önlenmesini desteklememe (Avcı, 2014, s. 47), korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik (Erkurt, 2015, s. 61) gibi değişkenlerle arasında anlamlı korelasyonlar olduğu belirlenmiştir.

Duckitt'e (2001, s. 41) göre, bireylerin bir dış gruba olumsuz bakıyor olması, başka dış gruplara karşı da olumsuz bakış açısına sahip olma eğilimini arttırmaktadır. Farklı dış gruplara karşı tutumların güçlü bir şekilde korelasyon göstermesi, önyargının farklı hedefler üzerine genellenebileceğini göstermektedir (Duckitt, 2001, s. 41). Buna ek olarak Duckitt (2001, s. 105), SKY'nin sosyal düzene veya gruba bağlılık ile grubun güvenliğini, düzenini, değerlerini ve istikrarını tehdit eden ya da bunlar için tehlike oluşturduğu düşünülen dış gruplara karşı önyargı oluşturduğunu belirtmiştir. Bütün bunlardan yola çıkarak, Altemeyer'in (1998, s. 60) de belirttiği gibi SKY'nin farklı dış gruplara karşı önyargıyı tutarlı bir şekilde öngördüğü sonucuna varılabilir. Fakat bu sonuçlar yorumlanırken SKY'nin dış gruplara karşı önyargıyı yordarken maddelerinin bu önyargılara yönelik açıktan

atıfta bulunduğuna ve bu durumun yetkecilik ve önyargı arasında bir karışıklığa neden olduğuna ilişkin eleştiriler de göz önünde bulundurulmalıdır (Feldman, 2003, s. 45; Zakrisson, 2005, s. 865).

SKY ile sıkça çalışılan konulardan birisi de ideolojik anlamda muhafazakârlıktır. Tıpkı önyargı ve SKY ilişkisinde olduğu gibi, alanyazında SKY ve muhafazakârlık arasında olumlu yönde güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Feldman, 2003, s. 45; Ludeke, Johnson ve Bouchard Jr, 2013, s. 378; Stellmacher ve Petzel, 2005, s. 259; Wilson ve Sibley, 2013, s. 280). Bunu destekler biçimde, Türkiye’de yapılan çalışmalarda da (Hasta ve Dönmez, 2009, s. 24; Hasta ve Karaçanta, 2017, s. 30; Sayılan, 2018), yetkecilik düzeyi ile sağ görüş arasındaki güçlü ilişki ortaya konmuştur.

Diğer taraftan bazı araştırmacılar yetkecilik ve muhafazakârlığın iç içe geçmiş ve ayrılması zor kavramlar olduğunu belirterek bu ilişkiyi tartışmaya açmıştır (Feldman, 2003, s. 44; van Hiel, Cornelis, Roets ve de Clercq, 2007, s. 151). Feldman (2003, s. 44-45), SKY maddelerinin büyük bir çoğunluğunun muhafazakârlıkla bağlantılı içeriğe sahip olduğunu belirtmiş, buna bağlı olarak muhafazakârlık eğilimi yüksek olan kişilerin, yetkeciliğin diğer özelliklerine sahip olmasalar bile ölçeğin bu özelliği nedeniyle en azından orta seviyede yetkeci olarak ölçülebileceklerini ifade etmiştir. Diğer taraftan van Hiel ve arkadaşları (2007, s. 165), bu durumun yetkeciliğin operasyonel tanımının muhafazakâr inanışlara dayalı içeriklerden etkilenip saf bir şekilde yetkeciliği ölçmemesinden değil, her iki kavramın da aslında “sağcılığı” ölçüyor olmasından kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir.

Özet olarak, alanyazında hem çeşitli önyargularla hem de muhafazakârlıkla SKY arasında güçlü bir ilişki varlığına dair sonuçlar olmasına rağmen, bu ilişkilerin özellikle ölçek maddelerinin içeriklerinin bu kavramları açık bir şekilde belirtmesinden kaynaklandığına dair eleştiriler de bulunmaktadır. Bunun yanında, SKY’nin önyargı ve de muhafazakârlıktan farklı bir kavram olmadığına yönelik eleştiriler nedeniyle SKY’ye ilişkin problemlerin bulunduğu açıktır. Tüm bunlara ek olarak, SKY ölçümünün farklı kültürlerde ne ölçüde geçerli olduğuna dair de bazı soru işaretleri karşımıza çıkmaktadır.

KÜLTÜREL GEÇERLİLİK

SKY'nin kavramsal ve ölçümsel problemlerinin yanında, kültürel olarak geçerliliği de ele alınması gereken önemli ölçütlerden biridir. Nitekim farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda (Güldü 2011, s. 39; Manganelli Rattiazzi, Bobbio ve Canova, 2007, s. 1224) SKY'nin Altemeyer'in belirttiğinin aksine tek faktörlü değil, iki faktörlü yapıda çıkmış olması ve ölçek maddelerinin içeriklerinin sebep olabileceği kültürel algı farklılıkları bu sorunun göstergeleri olarak kabul edilebilir.

Daha önce de bahsedildiği gibi, ölçek maddelerinin deyim vb. bazı ifadeler nedeniyle, farklı kültürlerde farklı şekillerde anlaşılabilir yapıya sahip olması eleştirilmiş ve bunun ölçümü etkileyebileceği ifade edilmiştir (Zakrisson, 2005, s. 864). Ölçeği Türkçe'ye uyarlayan Güldü de (2011, s. 45) bu soruna değinmiş ve ölçekte kullanılan ifadelerin yarattığı kültürel algı farklılıkları nedeniyle Altemeyer'in (1996, s. 6) sunduğunun aksine iki faktörlü yapıya ulaşılmış olabileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda Türkiye kültürünün yetkeci boyun eğme davranışını desteklemesi sebebiyle de, faktör yapısında farklılık oluşmuş olabileceğini ifade etmiştir. Güldü'nün (2011, s. 45) sonuçlarına benzer şekilde, İtalya'da yapılan çalışmada da tek faktörlü yapı yerine iki faktörlü bir yapı bulunmuş ve bu faktörler Türkçe uyarlamasında olduğu gibi yüksek SKY ve düşük SKY olmak üzere şekillenmiştir (Manganelli Rattazzi vd, 2007, s. 1226). Diğer taraftan, Duckitt ve Fisher'in (2003, s. 204) da SKY ölçeği için yapılan hemen hemen bütün faktör analizlerinde, Altemeyer'in belirttiğinin aksine yüksek düzeyde ve düşük düzeyde yetkecilik olmak üzere iki faktörlü yapıda olduğunu belirtmiş olmaları, bu durumun kültürel sebeplerden meydana gelmediğini akla getirmektedir. Ayrıca, Türkiye ve İtalya örneklerinde birinci faktör yetkeci saldırganlık ve boyun eğiciliğe işaret eden maddelerle, ikinci faktör ise geleneksellik ve boyun eğicilik maddeleriyle yüklenmişken (Güldü, 2011, s. 45; Manganelli Rattazi vd., 2007, s. 1226), Yeni Zelanda'da yapılan çalışmada bir faktörün yetkeci saldırganlık, diğer faktörün geleneksellik ve boyun eğicilikle yüklenmiş (Duckitt ve Fisher, 2003, s. 212) olması kültürel geçerliliğe dair şüpheleri desteklemektedir.

Bütün bunların sonucu olarak, her ne kadar ölçek çoğu kültürde iki faktörlü yapıda çıkmış olsa da, maddelerin faktörlere farklı şekilde yüklenmiş olmaları ve ölçekte kullanılan kelime ve deyimlerin kültürel algı farklılıkları yaratabileceğine dair görüşler sebebiyle, ölçeğin kültürel farklılıklardan etkilendiği görüşünün desteklediği söylenebilir.

TÜRKİYE'DEKİ ÖLÇÜMLER VE PROBLEMLERİ

Türkiye’de yetkecilik ile ilgili araştırmalar tarandığı zaman, bu konuda en çok kullanılan ölçeğin orijinal olarak Altemeyer (2007, s. 11-12) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Güldü (2011, s. 40-41) tarafından yapılan ölçek olduğu görülebilir. Bunun yanında, yetkecilik ölçümü için 1973 yılında Kağıtçıbaşı tarafından Amerikan ve Türk gençlerini karşılaştırmak için kuramsal ve mantıksal öngörülere dayanarak geliştirilmiş ve son hali 1983 yılında Lederer tarafından verilmiş olan otoriteriyenizm ölçeği (akt. Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s. 128), Hasta tarafından 2002 yılında uyarlanmış Yetkeci Kişilik Ölçeği (Hasta ve Dönmez, 2009, s. 23) ve Göregenli (2010, s. 60) tarafından uyarlanmış Sağ Kanat Yetkeciliği Ölçeği’nin kısa formu da mevcuttur. Ayrıca Zakrisson’un (2005) SKY kısa formu da yakın zamanda Türkçe’ye uyarlanmıştır (Toy Kaplan, 2021).

Araştırmalarda en çok kullanılan ölçek olan Güldü’nün (2011, s. 40-41) ölçeği, Altemeyer’in (1996, s. 6) belirttiğinin aksine iki boyutlu olarak rapor edilmiştir ve bu alt boyutlar Yüksek SKY ve Düşük SKY olarak adlandırılmıştır (Güldü, 2011, s. 39). Güldü (2011, s. 45) bu durumun kültürel farklılıklardan kaynaklanmış olabileceğini belirtip, aynı zamanda madde içerikleri ve uzunluklarının da bu durumda etkili olabileceğini ifade etmiştir. Aynı zamanda Zakrisson’un (2005, s. 864) da belirttiği üzere, iki boyutlu yapının maddelerin değişik ülkelerde farklı anlamlara gelebilecek deyim vb. ifadeler içermesi nedeniyle oluşmuş olabileceğini belirtmiştir. Son olarak ise, Türkiye örnekleminde kültürel olarak yetkeye boyun eğme davranışının desteklenmesi sebebiyle orijinal çalışmadakinden farklı sayıda alt boyutun ortaya çıkmış olabileceğini de eklemiştir. Mevcut bu ifadeler nedeniyle, ölçek her ne kadar .85 gibi yüksek bir iç tutarlılığa sahip olsa dahi, kültürel farklılıklardan dolayı Türkiye örneklemini için problemlili bir yapıya sahip olabileceği düşünülmektedir.

Türkiye’deki yetkecilik araştırmalarında, Güldü’nün (2011, s. 40-41) uyarlaması kadar yaygın olmasa da, McClosky ve Chong (1985, s. 361-363) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması 2002 yılında Hasta tarafından yapılan Yetkeci Kişilik Ölçeği de kullanılmaktadır (Hasta ve Dönmez, 2009, s. 23). Bu ölçeğin her ne kadar test- tekrar test sayısı yüksek olsa da ($r = .81$), iç tutarlılık katsayısının .66 (Hasta ve Dönmez, 2009, s. 23-24) gibi düşük bir değer olması da ölçeğin bazı sıkıntıları olduğuna işaret etmektedir. Bunlara ek olarak, daha önce de belirtildiği gibi, çok fazla kullanılsa da Adorno ve arkadaşlarının F ölçeğine dayanarak oluşturulan üç ölçek daha mevcuttur: Bunlardan ilki Kağıtçıbaşı (1973,

akt. Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s. 129-130) tarafından oluşturulan ve Lederer (1983; akt. Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s. 129-130) tarafından son haline getirilmiş olan genel otoriteriyenlik ölçeğidir. Bu ölçekteki maddelerin yapılan farklı çalışmalarda aynı faktör altında toplanmaması gibi eksiklikler sebebiyle yine Lederer (1983; akt. Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s. 132) tarafından *yeni genel otoriteriyenlik* ölçeği geliştirilmiştir. Son ölçek ise yine Kağıtçıbaşı tarafından 1973 yılında yetkecilik boyutunu ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan öz-otoriteriyenlik ölçeğidir (akt. Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s. 132). Ancak bu ölçek de maddelerinin faktör analizine uygun olmaması (maddeler arasındaki ilişkilerin çok zayıf çıkması) nedeniyle yetersiz bulunmuştur. Ayrıca öz-otoriteriyenlik ölçeği, yetkecilik anlayışının normlardan bağımsız olamayacağı gerekçesiyle eleştirilere maruz kalmıştır (Altemeyer, 1988, akt. Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s. 132). Alanyazında kullanılan bir diğer ölçek ise, Weber ve Federico'nun (2007, s. 389-416) Altemeyer'in ölçeğini kısaltarak oluşturduğu sağ kanat yetkecilik kısa formudur. Bu ölçeğin Türkçe uyarlaması Göregenli (2010, s. 60) tarafından yapılmış olup, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .71 olarak belirtilmiştir. Fakat iç tutarlılık katsayısının görece düşük olması Türkiye bağlamı için daha iyi hazırlanmış bir kısa form gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan görece uzun olan SKY ölçeğinin özellikle katılımcıların pek çok sayıda ölçek yanıtlamasının gerekeceği çok değişkenli çalışmalar için sorun yaratabilecek olması da daha iyi hazırlanmış bir SKY kısa forma ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir.

Tüm bunlardan yola çıkarak Türkiye'de en yaygın biçimde kullanılan SKY ölçeğinin (Güldü, 2011) Altemeyer'in belirttiğinin aksine tekli faktör yapısına sahip olmamasının sorun yarattığı ve bunun yanında, görece uzun olan bu ölçek için daha iyi hazırlanmış bir kısa formun gerekli olduğu sonuçlarına varılabilir. Bu açıdan Toy Kaplan'ın (2021, ss.42-43) SKY kısa formu uyarlaması da 12 madde ve tek faktörlü bir yapı ile iyi psikometrik özellikleri açısından umut vadetmektedir.

Sonuç ve Öneriler

SKY alanyazını, Altemeyer'in (1998, s. 47) Adorno ve arkadaşlarının faşizm ölçeğinden yola çıkarak geliştirmiş olduğu SKY ölçeğinin birçok probleme sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu problemler öncelikli olarak SKY'nin kavramsallaştırmasına yönelik olup, SKY'nin kişilik mi yoksa sosyopolitik bakış açısını olduğuna dair belirsizlikten kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan ölçüme yönelik de birçok sorun mevcuttur. Bu problemlerin ilk ve en önemlilerinden biri maddelerin iki veya üç parçalı olmasıdır. Bu durum hem yanıtlayan kişi tarafından

maddenin hangi kısmına yanıt vereceğine dair soru işaretleri oluşturmakta, hem de maddelerin uzunluğu nedeniyle karışıklık yaratmaktadır (Funke, 2005, s. 200; Duckitt ve Bizumic, 2013, s. 842; Duckitt vd, 2010, s. 689). Altemeyer (2007, s. 28). Her ne kadar ölçeği yanıtlayanların maddenin içerisindeki ifadeler hakkında farklı fikirleri olduğunda görüşlerini birleştirip orta yolu bularak bir yanıt vermeleri gerektiği ifade edilmekteyse de, bu durumun yine de bahsedilen karışıklık ve uzunluk problemini tam anlamıyla çözemeyeceği söylenebilir. Bu probleme ek olarak, ölçek oluştururken madde seçme aşamasında kuramsal çerçeve yerine çoğunlukla istatistiksel yöntemlere dayanılması da ayrı bir eleştiri konusu olmuştur (Duckitt ve Fisher, 2003, s. 207; Feldman, 2003, s. 62). Bu durumun yanında, daha önce belirtildiği gibi, ölçeğin alt boyutlarından kaynaklanan problemler ve kültürel geçerliliğin kısıtlılığı gibi sorunlar da mevcuttur.

Gerek orijinal ölçeğe ilişkin sorunlar, gerekse Türkçeye uyarlaması ve kültürel farklılıklara dair sorunlar, Türkiye örneğinde kullanılması konusunda soru işaretleri oluşturmuştur. Diğer taraftan, orijinal ölçeğin neredeyse 40 yıl önce oluşturulmuş olmasının, değişen ve gelişen toplumsal normlar içerisinde ölçeğin güncelliğini koruyamamasına sebep olduğu, buna bağlı olarak ölçeğin özellikle bazı maddelerinin günümüz toplumunda SKY ölçümünde ayırt edici olmayabileceği gerekçeleri de göz ardı edilmemelidir. Ölçeğin Türkçeye henüz uyarlanmış daha sade ve kısa formu var olan kavramsallaştırma ve ölçüme dayalı genel problemlerin bir dereceye kadar çözümüne yardım edebilecek potansiyele sahiptir. Bununla birlikte sağ kanat yetkeciliğini Türkiye’de ölçmek ve özellikle de SKY’yi bu kültürdeki temelleri üzerinden açıklayabilmek için daha sağlam temellerle, belki daha kültüre özgü (emik) bir yaklaşımla yeni bir ölçek geliştirilmesi ihtiyacı görülmektedir. Bu derleme çalışmasında özetlenen sorunların giderilebilmesi adına, gelecek çalışmalarda kültürel uyumluluğun da gözetilebileceği yeni bir SKY ölçeği geliştirilmesi önemli görünmektedir.

Kaynakça

Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J. ve Sanford, R. N. (1950). *The Authoritarian Personality*. New York: Harper.

Aho, J. (2020). Revisiting authoritarianism. *Critical Sociology*, 46(3), 329–341. doi: 10.1177/0896920519830749

- Akrami, N. ve Ekehammar, B. (2006). Right-wing authoritarianism and social dominance orientation: Their roots in big-five personality factors and facets. *Journal of Individual Differences*, 27(3), 117–126. doi: 10.1027/1614-0001.27.3.117
- Altemeyer, B. (1996). *The Authoritarianism Specter*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Altemeyer, B. (1998). The other "authoritarian personality". *Advances In Experimental Social Psychology*, 30(131), 47–92. doi: 10.1016/S0065-2601(08)60382-2
- Asbrock, F., Sibley, C. G. ve Duckitt, J. (2010). Right-wing authoritarianism and social dominance orientation and the dimensions of generalized prejudice: A longitudinal test. *European Journal of Personality*. doi: 10.1002/per.746
- Avcı, N. (2014). *The Investigation of Attitudes toward the Solution of Kurdish Question in Terms of Basic Human Values* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12617621/index.pdf>
- Balaban, Ç. D. (2013). *The roles of intergroup threat, social dominance orientation and right-wing authoritarianism in predicting Turks' prejudice toward Kurds*. (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12616457/index.pdf>
- Brown, R. (2004). The authoritarian personality and the organization of attitudes. J.T. Jost ve J. Sidanius (Ed.), *Political Psychology: Key Readings* (s. 39–68) içinde. New York: Psychology Press.
- Costello, T. H., Bowes, S. M., Stevens, S. T., Waldman, I. D., Tasimi, A., & Lilienfeld, S. O. (2021). Clarifying the structure and nature of left-wing authoritarianism. *Journal of Personality and Social Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/pspp0000341>
- Çağlar Akoğlu, S. (2014). *Ekolojik İkilemler ve Hayvan hakları: Yetkecilik, Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Değerler Açısından Bir İnceleme* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Duckitt, J. (1989). Authoritarianism and group identification: A new view of an old construct. *Political Psychology*, 10(1), 63-84. doi: 10.2307/3791588

- Duckitt, J. (1993). Right-wing authoritarianism among white South African students: Its measurement and correlates. *The Journal of Social Psychology*, 133(4), 553–563. doi: 10.1080/00224545.1993.9712181
- Duckitt, J. (2001). A dual-process cognitive-motivational theory of ideology and prejudice. *Advances in Experimental Social Psychology Volume 33*, 41–113. doi: 10.1016/s0065-2601(01)80004-6
- Duckitt, J. (2006). Differential effects of right wing authoritarianism and social dominance orientation on outgroup attitudes and their mediation by threat from and competitiveness to outgroups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(5), 684–696. doi: 10.1177/0146167205284282
- Duckitt, J. ve Bizumic, B. (2013). Multidimensionality of right-wing authoritarian attitudes: Authoritarianism-conservatism-traditionalism. *Political Psychology*, 34(6), 841–862. doi: 10.1111/pops.12022
- Duckitt, J., Bizumic, B., Krauss, S. W. ve Heled, E. (2010). A tripartite approach to right-wing authoritarianism: The authoritarianism-conservatism-traditionalism model. *Political Psychology*, 31(5), 685–715. doi: 10.1111/j.1467-9221.2010.00781.x
- Duckitt, J. ve Fisher, K. (2003). The impact of social threat on worldview and ideological attitudes. *Political Psychology*, 24(1), 199–222. doi: 10.1111/0162-895x.00322
- Duckitt, J. ve Sibley, C. G. (2007). Right wing authoritarianism, social dominance orientation and the dimensions of generalized prejudice. *European Journal of Personality*, 21(2), 113-130. doi: 10.1002/per.614
- Duncan, L. E., Peterson, B. E. ve Winter, D. G. (1997). Authoritarianism and gender roles: Toward a psychological analysis of hegemonic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(1), 41–49. doi: 10.1177/0146167297231005
- Duriez, B. ve van Hiel, A. (2002). The march of modern fascism. A comparison of social dominance orientation and authoritarianism. *Personality and Individual Differences*, 32(7), 1199–1213. doi: 10.1016/s0191-8869(01)00086-1
- Düzgün, M. (2019). (Yüksek Lisans Tezi). *Gender-congruent leadership style and prejudiced personality in relation with job/leader satisfaction and trust*. <https://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12624064/index.pdf>

- Ekehammar, B., Akrami, N., Gylje, M. ve Zakrisson, I. (2004). What matters most to prejudice: Big five personality, social dominance orientation, or right-wing authoritarianism? *European Journal of Personality*, 18(6), 463–482. doi: 10.1002/per.526
- Erkurt, A. (2015). *Kadına Yönelik Şiddet: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yetkecilik ve Sosyal Baskınlık Yönelimi Açısından Bir İnceleme* (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=jamQQ7c699KLQnRdysjMaA&no=Ho9s_T5yPL6VPd9dhCgGjQ
- Feldman, S. (2003). Enforcing social conformity: A theory of authoritarianism. *Political Psychology*, 24(1), 41–74. doi: 10.1111/0162-895x.00316
- Feldman, S. ve Stenner, K. (1997). Perceived threat and authoritarianism. *Political Psychology*, 18(4), 741–770. doi: 10.1111/0162-895x.00077
- Funke, F. (2005). The dimensionality of right-wing authoritarianism: Lessons from the dilemma between theory and measurement. *Political Psychology*, 26(2), 195–218. doi: 10.1111/j.1467-9221.2005.00415.x
- Göregenli, M. (2010). Farklı toplumsal gruplarda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişine yönelik tutumlar (Proje No. 107K082), TÜBİTAK. https://app.trdizin.gov.tr/ara?from=1960&to=2021&database=Proje&query=TRDDocument.project_number-AND-107K082&order=score-DESC
- Güldü, Ö. (2011). Sağ kanat yetkecilği ölçeği: Uyarlama çalışması (Right-Wing Authoritarianism Scale: The Adaptation Study). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Ankara University Journal of Social Sciences)*, 2(2), 27-51. <https://ssrn.com/abstract=3285142>
- Gümüş, A. ve Gömleksiz, M. (1999). Din, milliyetçilik ve otoriteriyenizm: Lise ve üniversite gençliği üstüne 1945'lerden günümüze toplumlararası karşılaştırmalı bir araştırma. *Eğitim-Sen Yayınları Araştırma Dizisi*, 3.
- Halkjelsvik, T. ve Rise, J. (2014). Social dominance orientation, right-wing authoritarianism, and willingness to help addicted individuals: The role of responsibility judgments. *Europe's Journal of Psychology*, 10(1), 27-40. doi: 10.5964/ejop.v10i1.669

- Hasta, D. ve Karaçanta, H. (2017). Yetkecilik, Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Siyasal Görüş. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(40), 23–34. <https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpy1301996120170000m000016.pdf>
- Hasta, D. ve Dönmez, A. (2009). Yetkecilik ve bilişsel karmaşıklık düzeyi ile siyasal ideoloji arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(64), 19–29. <https://bursa.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320090000m000115.pdf>
- Hasta, D. ve Karaçanta, H. (2017). Yetkecilik, sosyal baskınlık yönelimi ve siyasal görüş. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(40), 23–34.
- Hetherington, M. ve Suhay, E. (2011). Authoritarianism, threat, and Americans' support for the war on terror. *American Journal of Political Science*, 55(3), 546–560. doi: 10.1111/j.1540-5907.2011.00514.x
- Hodson, G. ve Costello, K. (2007). Interpersonal disgust, ideological orientations, and dehumanization as predictors of intergroup attitudes. *Psychological Science*, 18(8), 691–698. doi: 10.1111/j.1467-9280.2007.01962.x
- Hunsberger, B., Owusu, V. ve Duck, R. (1999). Religion and prejudice in Ghana and Canada: Religious fundamentalism, right-wing authoritarianism, and attitudes toward homosexuals and women. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 9: 181–194. doi: 10.1207/s15327582ijpr0903_2
- Lavine, H., Lodge, M. ve Freitas, K. (2005). Threat, authoritarianism, and selective exposure to information. *Political Psychology*, 26(2), 219–244. doi: 10.1111/j.1467-9221.2005.00416.x
- Ludeke, S., Johnson, W. ve Bouchard, T. J. (2013). “Obedience to traditional authority:” A heritable factor underlying authoritarianism, conservatism and religiousness. *Personality and Individual Differences*, 55(4), 375–380. doi: 10.1016/j.paid.2013.03.018
- Manganelli Rattazzi, A. M., Bobbio, A. ve Canova, L. (2007). A short version of the right-wing authoritarianism (RWA) scale. *Personality and Individual Differences*, 43(5), 1223–1234. doi: 10.1016/j.paid.2007.03.013
- Manson, J. H. (2020). Right-wing Authoritarianism, Left-wing authoritarianism, and pandemic-mitigation authoritarianism. *Personality and Individual Differences*, 167, 110251. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110251>.

- Martin, J. L. (2001). The authoritarian personality, 50 years later: What questions are there for political psychology? *Political Psychology*, 22(1), 1–26. doi: 10.1111/0162-895x.00223
- McColosky, H. ve Chong, D. (1985). Similarities and differences between left-wing and right-wing radicals. *British Journal of Political Science*, 15(3), 329-363. 10.1017/S0007123400004221
- McCrae, R. R. ve Costa, P. T., Jr. (1999). A five-factor theory of personality. L.A. Pervin ve O.P. John (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research* (2. bs., s. 139–153), içinde. New York: Guilford.
- Nicol, A. A. M. ve Rounding, K. (2013). Alienation and empathy as mediators of the relation between social dominance orientation, right-wing authoritarianism and expressions of racism and sexism. *Personality and Individual Differences*, 55(3), 294–299. doi: 10.1016/j.paid.2013.03.009
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M. ve Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 741-763. doi: 10.1037/0022-3514.67.4.741
- Reynolds, K. J., Turner, J. C., Haslam, S. A. ve Ryan, M. K. (2001). The role of personality and group factors in explaining prejudice. *Journal of Experimental Social Psychology*, 37(5), 427–434. doi: 10.1006/jesp.2000.1473
- Rokeach, M. (1956). Political and religious dogmatism: An alternative to the authoritarian personality. *Psychological Monographs: General and Applied*, 70(18), 1–43. doi: 10.1037/h0093727
- Saucier, G. (2000). Isms and the structure of social attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 366–385. doi: 10.1037/0022-3514.78.2.366
- Sayılan, G. (2018). *Worldviews and ideological orientations: An integration of polarity theory, dual process model, and moral foundations theory*. (Doktora Tezi). <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12622386/index.pdf>
- Sayılan, G., Türkoğlu, B. ve Cingöz-Ulu, B. (2020). Keeping my distance: Prejudice towards transwomen and its socio-political and moral predictors. *Psychology and Sexuality*, 11(1-2), 135–149. doi: 10.1080/19419899.2019.1686055

- Sibley, C. G. ve Duckitt, J. (2008). Personality and prejudice: A meta-analysis and theoretical review. *Personality and Social Psychology Review*, 12(3), 248–279. doi: 10.1177/1088868308319226
- Sibley, C. G. ve Duckitt, J. (2010). The ideological legitimization of the status quo: Longitudinal tests of a social dominance model. *Political Psychology*, 31(1), 109–137. doi: 10.1111/j.1467-9221.2009.00747.x
- Sibley, C. G., Robertson, A. ve Wilson, M. S. (2006). Social dominance orientation and right-wing authoritarianism: Additive and interactive Effects. *Political Psychology*, 27(5), 755–768. doi: 10.1111/j.1467-9221.2006.00531.x
- Sidanius, J., & Pratto, F. (1999). *Social Dominance An Intergroup Theory of Social Hierarchy and Oppression*. Cambridge University Press.
- Sönmez, B. (2014). *Politik Güven: Dindarlık, Yetkecilik, Sistemi Meşrulaştırma ve Değerler Açısından Bir İnceleme* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=gyLHMouPes-CvnhRcjQsKfirNUgNkAVN0wMPRQ0o3euD6HDxL9bm399Fzlb659o9>
- Stellmacher, J. ve Petzel, T. (2005). Authoritarianism as a group phenomenon. *Political Psychology*, 26(2), 245–274. doi: 10.1111/j.1467-9221.2005.00417.x
- Stone, W. F. (1980). The Myth of Left-Wing Authoritarianism. *Political Psychology*, 2(3/4), 3–19. <https://doi.org/10.2307/3790998>
- Thomas, C. A. ve Esses, V. M. (2004). Individual differences in reactions to sexist humor. *Group Processes ve Intergroup Relations*, 7(1), 89–100. doi: 10.1177/1368430204039975
- Toy Kaplan, G. (2021). *Yetkeciliğin Ve Sosyal Baskınlık Yöneliminin Çevrecilikle İlişkisinde Tehdit Algısı Ve Psikolojik Mesafenin Rolü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- van Hiel, A., Cornelis, I., Roets, A. ve de Clercq, B. (2007). A comparison of various authoritarianism scales in Belgian Flanders. *European Journal of Personality*, 21(2), 149–168. doi: 10.1002/per.617
- Vilanova, F., Milfont, T. L., Cantal, C., Koller, S. H. ve Costa, Â. B. (2020). Evidence for cultural variability in right-wing authoritarianism factor structure in a politically unstable context. *Social Psychological and Personality Science*, 11(5), 658–666. doi: 10.1177/1948550619882038

- Weber, C. ve Federico, C. M. (2007). Interpersonal attachment and patterns of ideological belief. *Political Psychology*, 28(4), 389-416. doi: 10.1111/j.1467-9221.2007.00579.x
- Whitley, B. E. (1999). Right-wing authoritarianism, social dominance orientation, and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(1), 126-134. doi: 10.1037/0022-3514.77.1.126
- Wilson, M. S. ve Sibley, C. G. (2012). Social dominance orientation and right-wing authoritarianism: Additive and interactive effects on political conservatism. *Political Psychology*, 34(2), 277-284. doi: 10.1111/j.1467-9221.2012.00929.x
- Zakrisson, I. (2005). Construction of a short version of the right-wing authoritarianism (RWA) scale. *Personality and Individual Differences*, 39(5), 863-872. doi: 10.1016/j.paid.2005.02.026

Summary

Altemeyer's Right-Wing Authoritarianism (RWA) Scale has been widely used (Altemeyer, 1996; 1998) and is generally considered to be a better alternative to Adorno and colleagues' F-Scale developed in 1950. However, due to problems in both the conceptualization and the measurement of RWA, serious criticism still remains regarding RWA.

The first line of this critique pertains to the ambiguity in which RWA is conceptualized as a personality trait or as a sociopolitical attitude. Altemeyer (1998, p. 48), along with the traditional perspective, views RWA as a *personality trait*. Altemeyer's (1996, p. 8) research show that high RWA people supported government's abuse of power and were more satisfied to view the punishment of the people they saw guilty. His research showed high RWAs to hold more ethnocentric, homophobic, anti-abortionist attitudes, as well as to endorse traditional gender roles. Altemeyer (1996, p. 45) took these findings to be a strong indicator that RWA is a potent personality trait that not only theoretically but also empirically explains a variety of social attitudes and behaviors. However, others view RWA more as a *social attitude*, conceptualized as a dimension of ideological attitudes, rather than reflecting a personality trait or behavioral characteristics (Asbrock, Sibley, & Duckitt, 2010, p. 337; Duckitt, 2001, p. 43; Duckitt, Bizumic, Krauss, & Heled, 2010, p. 690; Duckitt & Sibley, 2007, p. 115). Behind this view is the concept of Social Dominance Orientation (SDO) – taken as a personality characteristic behind prejudice by Altemeyer (1998, p. 55) and its relationship with RWA. Duckitt (2001, p. 45) proposes that both SDO and RWA are *social attitude dimensions* that independently predict generalized prejudice and ethnocentrism.

A second line of support towards the *social attitudes* perspective (Duckitt et al., 2010, p. 688) comes from the scale items used to measure RWA, which lean towards social attitudes and general beliefs of an ideological nature, rather than personality characteristics and individual behavior (Duckitt, 2001, p. 43). Following this argument, RWA's lack of satisfactory relationships with none of the independently constructed and validated personality measures makes it difficult to label it as a personality trait. The findings that show RWA levels change situationally according to societal threat levels (Feldman & Stenner, 1997, p. 762; Lavine, Lodge, & Freitas, 2005, p. 238; Hetherington & Suhay, 2011, p. 556) also lends support to the social attitudes perspective, which seems to be the dominant view currently (Sibley & Duckitt, 2008, p. 250).

Although widely employed around the world (Zakrisson, 2005, p. 864), Altemeyer's RWA scale is also subject to criticism regarding its measurement properties, especially regarding the items. First, the scale items have been questioned as they seem to fall far from

measuring individual-based behavior patterns or personality characteristics (Reynolds et al., 2001, p. 430). Also related to this point is the ambiguity regarding what exactly it means to score high on the RWA scale. A third criticism points that although RWA should be a personality characteristics that helps predict attitudes towards topics such as religion and sexual behavior, or groups such as women or LGBT people, there are items that directly involve these issues within the RWA scale, which seem to inflate the expected correlations with the dependent measures and confound the concepts of prejudice and RWA through its measurement (Feldman, 2003, p. 45; Zakrisson, 2005, p. 865). A fourth point is the confound between authoritarianism and conservatism due to the conceptual ambiguity and a measurement side effect, because only right-wing ideological items are included in the scale (Feldman, 2003, p. 45; Stellmacher & Petzel, 2005, p. 259; van Hiel et al., 2007, p. 151). The way Altemeyer frequently classified people as high, medium, and low types was also criticized because the scale was supposedly a continuous measure (Martin, 2001, p. 13). In terms of construction of the scale and selection of the items, the fact that Altemeyer prioritized statistical principles rather than theoretical ones as justification was also criticized. (Duckitt & Fisher, 2003, p. 207; Feldman, 2003, p. 62). Finally, the scale had many double-barreled items that were too long and ambiguous; hence rendering it vulnerable with respect to cultural and contextual interpretations that differed from the intended purpose (Zakrisson, 2005, p. 864).

RWA scale has also been criticized because of the ambiguity surrounding its sub-dimensions. Altemeyer (1996, p. 15) asserted that the scale consisted of a single factor with three interrelated attitude elements (authoritarian aggression, authoritarian submission, and conventionalism), but this single factor with three separate elements did not always come through consistently. Duckitt et al. (2010, p. 689) methodologically criticized the scale due to its two-factor solution in exploratory factor analyses, as positive and negative items loaded on separate factors. Moreover, due to the complicated structure of three interrelated elements yet a single factor, what it means to have a medium score in RWA and individual differences among moderates remains unclear (Funke, 2005, p. 197; Stellmacher & Petzel, 2005, p. 267). Duckitt and Bizumic (2013, p. 844) also advocated that RWA needed to have a multiple-factor structure to sufficiently demonstrate ideological complexities.

Besides the problems regarding the conceptualization and measurement of RWA, cultural validity of the scale is another criterion to be considered. Indeed, studies from different cultures showed that the scale had two dimensions instead of one (Manganelli Rattiazzi, Bobbio, & Canova, 2007, p. 1224; Güldü, 2011, p. 39), which may be resulting from the aforementioned ambiguity regarding the content of the scale items. Some of the wording in the items as well as the terms employed seem to be context-bound and it seems that the scale may be influenced by cultural differences.

The most widely used scale in Turkey is the Turkish adaptation of Altemeyer's (2007, p. 11-12) original scale by Güldü (2011, p. 40-41), but other adaptations such as Kagıtcıbaşı's (1973, as cited in Gümüş & Gömleksiz, 1999, p. 128) authoritarianism scale, Hasta's (2002; as cited in Hasta & Dönmez, 2009, p. 23) adaptation of authoritarian personality scale, and Göregenli's (2010, p. 60) adaptation of the short form of RWA exist, all of which suffer from low internal reliability coefficients. The relative length and difficulty of the long version of RWA scale, with items that seem to be outdated and out-of-context for Turkish respondents suggest that a new short scale developed for this culture many be necessary.

In conclusion, the development of an updated RWA scale that is sensitive to cultural contexts seems important in order to establish the future research on authoritarianism in Turkey on more stable foundations.